

*Irina Cvetkova, doktorante
Baltijas Starptautiskā akadēmija
Latvia*

*Reno Tumens, maģistrants
Baltijas Starptautiskā akadēmija
Maksātnespējas procesa administrators
Latvia*

Administratora darbības problēmjaucājumi fiziskās personas maksātnespējas procesā

Anotācija. Administrators pārstāv parādnieku ar fiziskās personas maksātnespējas procesu saistītos jautājumos. Esošais tiesiskais regulējums nedod skaidru un viennozīmīgu priekšstatu par administratora pilnvarām, t.i. paliek neatbildēts jautājums - kādā apjomā administrators ir tiesīgs pārstāvēt parādnieku? Neapšaubāmi, ka administrators ir tiesīgs pārstāvēt parādnieku strīdos ar kreditoriem par pieteiktajiem kreditoru prasījumiem (to esamību un apmēru). Toties neatbildēts paliek jautājums, vai administrators ir tiesīgs pārstāvēt parādnieku, piemēram, lietās par laulības šķiršanu un laulāto kopmantas sadali vai lietās par parādu piedziņu parādnieka labā, ierosinātas pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas. Referāta mērķis: izpētīt gan pašreizējo administratora statusu un tiesības fiziskās personas bankrota procedūras laikā, gan Augstākās tiesas lēmumus, gan Maksātnespējas likuma turpmāko iespējamo attīstību. Galvenais secinājums – administratoram ir jāpiešķir tik liels pilnvaru apjoms, kāds ir nepieciešams, lai pilnvērtīgi izmantotu savus pienākumus – nodrošināt fizisko personu bankrota procedūras likumīgu un efektīvu gaitu.

Atslēgvārdi: Administrators maksātnespējas procesā, parādnieks, kreditors, parādnieka manta, kopmanta.

*Ирина Цветкова, докторант
Балтийская Международная Академия
Латвия*

*Рено Туменс, магистрант
Балтийская Международная Академия
Администратор неплатежеспособности
Латвия*

Проблемные вопросы действий администратора в процессе неплатежеспособности физических лиц

Аннотация. Администратор представляет должника в вопросах, связанных с процессом неплатежеспособности физического лица. Существующее правовое регулирование не дает четкого и ясного представления в каком объеме администратор может представлять должника. Неоспоримо, что администратор вправе представлять должника в спорах с кредиторами о предъявленных кредиторских требованиях (наличии требования и его размере). Но открытым остается вопрос о том, имеет ли право администратор представлять должника, например, в делах о разводе и разделе совместно нажитого имущества, делах о взыскании долга в пользу должника до начала процесса неплатежеспособности. Цель статьи - проанализировать современный статус и права администратора в процедуре банкротства физического лица, решения Верховного суда, а также планируемые изменения в Законе о неплатежеспособности. Главное заключение — администратору необходимо предоставить такой объем полномочий в процессе банкротства физического лица, который бы дал возможность наиболее полно использовать свои обязанности — обеспечить законный и эффективный процесс банкротства физического лица.

Ключевые слова: администратор процесса неплатежеспособности, должник, кредитор, имущество должника, общее имущество.

*Irina Cvetkova, Doctoral Student
Baltic International Academy
Latvia*

*Reno Tumens, Master's Student
Baltic International Academy
Insolvency administrator
Latvia*

Problematic issues of administrator actions during the process of physical persons bankruptcy

Abstract. The administrator presents the debtor in matters related to the insolvency proceedings of a physical person. The existing legal regulation does not provide clear and explicit representation of the extent to which the administrator may represent the debtor. There are no doubts that the administrator has the right to represent the debtor in disputes with creditors on creditors' claims of the charges (their presence and amount). But the question remains open whether the administrator has the right to represent the debtor, for example, in cases of divorce and division of joint property, affairs (claims filed but not examined prior to the announcement of the insolvency proceedings) of debt recovery (loss) for the benefit of the debtor. The purpose of the abstract is to analyze the current status (the rights of) administrator in bankruptcy of an individual, the particular opinions of the Supreme Court judges, the planned amendment to the Law of Insolvency. The main conclusion - the administrator must have a range of legal powers in the process of bankruptcy of physical persons, which would give the opportunity to make full use of its responsibilities - to ensure a legal and efficient process of bankruptcy of a physical person.

Key words: administrator of process of insolvency, debtor, creditor, property of the debtor, general property.

ļevads

Ņemot vērā esošās pretrunas starp Maksātne spējas likuma (turpmāk tekstā - Likums) 26.panta otra daļā noteikto administratora pienākumu nodrošināt efektīvu un likumīgu bankrota procedūras gaitu, un Likuma 137. panta 12.punktā noteikto pienākumu pārstāvēt parādnieku ar fiziskās personas maksātne spējas procesu saistītajos jautājumos un faktisko situāciju, tiesas (tiesneši) nepielaiž maksātne spējīgo fizisko personu administratorus (turpmāk tekstā - Administrators) lietās par laulības šķiršanu un laulāto kopmantas sadali, par parādu (zaudējumu) piedziņu parādnieka labā, savukārt notāri nepieņem Administratoru iesniegumus mantojumu lietās. Raksta mērķis ir noteikt to minimāli nepieciešamo administratoru pilnvaru apjomu, lai nodrošinātu Likumā noteiktos pienākumus un maksātne spējas procesa efektivitāti.

Rakstā ir izmantotas šādas zinātniskās pētniecības metodes:

1. salīdzinošā metode - izmantota tiesu prakses apkopošanai un analīzei, kā arī konsta-

- tēto problēmjaudājumu risināšanai caur normatīvo aktu pilnveidošanu;
2. vēsturiskā metode - skaidrota tiesu prakses attīstība jautājumā par administratora pilnvarām.

Administrators statuss fizisko personu maksātne spējas procesā

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departaments 2016. gada 31. marta izskatīja lietu par tiesā pieteikta kreditora prasījuma statusu pirms maksātne spējas procesa pasludināšanas, taču tiesneši Intars Bisters un Aigars Strupišs izteikuši savas atsevišķās domas par administratora statusu.[1]

Tiesneši norāda, ka ar fiziskās personas maksātne spējas pasludināšanu parādniekam tiek ierobežota rīcībspēja attiecībā uz viņa mantisko tiesību izlietošanu, un administratoram ar likumu tiek piešķirts nevis parasta civiltiesiskā pilnvarnieka, bet gan aizgādņa statuss. Parādniekam šajā periodā bez administratora piekrišanas paliek tiesības tikai slēgt darījums, kuru

vērtība mēneša laikā nepārsniedz vienu minimālo mēnešalgu.[2]

2014.gadā Likuma 137.panta 6.punkts tika grozīts un administratora pienākuma pārņemt parādnieka mantu vietā tika noteiktas viņa tiesības pārņemt mantu. Tas norāda uz likumdevēja nekoncekvenci fundamentālajā maksātnespējas jautājumā par administratora tiesisko statusu, jo, grozot minēto normu, netika skartas citas ar to saistītās normas. Nav iespējams noskaidrot šā grozījuma iemeslus, jo tie nebija atspoguļoti likumprojekta anotācijā.[3]

Pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas administrators rīkojas ar parādnieka mantu, risinot jautājumus par saistību izpildi un kreditoru prasījumu apmierināšanu, bet lietās, kas skar fiziskās personas mantisko stāvokli, uzstājas tiesā fiziskās personas vietā un īsteno visas no civilprocesuālajām tiesību normām izrietošās tiesības un pienākumus.[4]

Šajā statusā administrators pārņem arī parādnieka procesuālās tiesības un pienākumus, kā arī uzstājas parādnieka vietā strīdos par tiesībām, kas tiesā tika ierosināti, pirms parādniekam pasludināts maksātnespējas process un kas skar fiziskās personas mantisko stāvokli. Turklāt, nepieaicinot administratoru lietās, kas skar fiziskās personas mantisko stāvokli, lieta ir izskatīta bez personas, kurai ar likumu ir noteiktas parādnieka pārstāvības tiesības.

Tiesnešu viedoklis par to, ka parādnieks zaudē savu rīcībspēju, nav pamatots. Fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas kārtība atšķiras gan no rīcībspējas ierobežošanas kārtības, gan fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas sekas no rīcībspējas ierobežošanas pasludināšanas sekām. Toties nenoliedzami, ka administratora tiesības pārstāvēt parādnieku visos jautājumos (t.sk. arī tiesas sēdēs), saistītos ar tā mantas sastāva noteikšanu.

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta lēmumā lietā Nr.A420421411 (SKA – 691/2014) tika izteikta tēze, ka pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas maksātnespējas administrators ir persona, kura turpmāk rīkojas ar personas mantu, risinot jautājumus par saistību izpildi un kreditoru prasījumu apmierināšanu.[5]

Pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas maksātnespējas adminis-

trators lietās, kas skar fiziskās personas mantisko stāvokli, iestādē un tiesā uzstājas fiziskās personas vietā un īsteno visas no procesuālajām tiesību normām izrietošās tiesības un pienākumus.

Pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas maksātnespējas administrators ir tā persona, kura turpmāk rīkojas ar personas mantu, risinot jautājumus par saistību izpildi un kreditoru prasījumu apmierināšanu.

Vienlaikus ir Likumā paredzētas maksātnespējas administratora tiesības īstenot parādnieka mantiskās tiesības un intereses. Saskaņā ar Likuma 67.panta 3., 5. un 9.punktu administratoram ir tiesības bez īpaša pilnvarojuma sastādīt un parādnieka vārdā parakstīt jebkuru dokumentu, nodot tiesai izskatīšanai jebkuru parādnieka prasījumu, kā arī atteikties no jebkura prasījuma vai slēgt jebkuru izlīgumu parādnieka vārdā attiecībā uz parādnieka prasījumiem pret trešajām personām.

Tiesa norāda, ka Likumā tiešā tekstā nav noteikts, ka maksātnespējas administrators var pārsūdzēt nodokļu administrācijas lēmumus, tomēr, aplūkojot administratora funkcijas kopšakarā ar tā tiesībām pārņemt parādnieka mantas pārvaldīšanu un no tā izrietošajām tiesībām kopumā, secināms, ka tieši maksātnespējas administrators var celt iebildumus pret nodokļu prasījumiem. Parādniekam paliek vienīgi tiesības iebilst pret administratora lēmumu atzīt tādu nodokļu administrācijas prasījumu, par kuru pastāv strīds pēc būtības.

Skatot sistēmiski Likuma normas, tiesa atzinusi, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas gadījumā maksātnespējas administrators iestādē un tiesā uzstājas parādnieka jeb konkrētās fiziskās personas vietā un īsteno visas no procesuālajām tiesību normām izrietošās pieteicēja tiesības un pienākumus.

Šinī gadījumā administrators nepārstāv pieteicēju klasiskā izpratnē. Pretējā gadījumā tai būtu saistošas pārstāvamās personas norādes un uzdevumi, kas nonāk pretrunā ar administratora uzdevumu līdzsvarot parādnieka un tā kreditoru mantiskās attiecības.

Administrators tiesā īsteno pieteicēja procesuālās tiesības sakarā ar īpašo tiesisko stāvokli, kādā pieteicējs nonācis, jo viņa rīcībspēja ir ierobežota lietās, kas skar tā mantisko stāvokli. Pieteicējam savukārt piemīt tās tiesības un

pienākumi, kādi paredzēti Likumā maksātnespējīgai fiziskajai personai, kā arī tās tiesības un pienākumi, kādi Likumā noteikti parādnieka pārstāvim juridiskās personas maksātnespējas procesā, tostarp sniegt administratoram nepieciešamās ziņas.

Tiesa pamatoti ir atzinusi, ka administrators nav pieaicināms lietā kā trešā persona. Minētajai personai lietā būtu jāuzstājas pieteicēja vietā ar no likuma izrietošu pilnvarojumu īstenot pieteicēja procesuālās tiesības un pienākumus.

Par administratora tiesībām pārdot laulātam piederošo mantu

Ar Jelgavas tiesas spriedumu civillietā Nr.C15227616 tika pasludināts vienas fiziskās personas maksātnespējas process un par administratoru augstākminētā lietā tika iecelts darba līdzautors Reno Tumens.[6] Ieskatoties Uzņēmumu reģistra datu bāzē tika noskaidrots, ka parādniekam nav reģistrēts laulības līgums. Uz pieprasījumu Parādniekam sniegt informāciju par īpašumu, t.sk. laulāto kopmantas sastāvu, tika saņemta atbilde, ka Parādniekam nav daļas laulāto kopmantā. Vienlaikus parādnieka laulāta ir iesniegusi tiesā pieteikumu par laulības šķiršanu.

Ieskatoties Zemesgrāmatu datu bāzē tika konstatēts, ka parādnieka laulātās vārdā ir reģistrēti nekustamie īpašumi, kas iegādāti laulības laikā un ir laulāto kopīpašums. Savukārt, pieprasot tiesu sniegt informāciju par parādnieka laulātas pieteikumu par laulības šķiršanu un kopmantas sadali, saņēmu no tiesas atbildi, ka pieteikums satur personu sensitīvos datus un informāciju par privāto dzīvi, prasības pieteikuma noraksts netiek sūtīts, bet sniegta informācija par lietas būtību - par laulāto kopmantas sadali un īpašuma tiesību atzīšanu uz 1/2 domājamo daļu no nekustama īpašuma.

Pastāv neatrisināts jautājums, vai administrators ir tiesīgs pārdot parādnieka laulātajam piederošo mantu fiziskās personas maksātnespējas procesa ietvaros un iekļaut to maksātnespējīgās fiziskās personas mantas pārdošanas plānā.

Ar Liepājas tiesas 2013.gada 15.aprīļa spriedumu lietā Nr.C20387012 no maksātnespējīgās fiziskās personas par labu nodrošinātajam kreditoram tika piedzīts parāds, kā

arī nodrošinātajam kreditoram atzītas tiesības maksātnespējīgās fiziskās personas parāda dzēšanai vērst piedziņu uz iekļātajiem parādnieka laulātajai piederošajiem nekustamajiem īpašumiem apmērā, kas nepārsniedz ar ķīlu nodrošinātā prasījuma summu.[7]

Gan maksātnespējīgā fiziskā persona, gan trešā persona ir devusi rakstveida piekrišanu, ka trešajai personai piederošie nekustamie īpašumi tiek pārdoti, lai dzēstu nodrošinātā kreditora prasījumu.

No Likuma 5.panta secināms, ka kreditoru prasījumi apmierināmi no parādnieka mantas. Vienlaikus minētais pants nosaka, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa mērķis ir pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus.[2]

Likumā nav tieši noteikts, ka trešā persona nebūtu tiesīga labprātīgi novirzīt savu mantu parādnieka saistību segšanai.Civillikuma 1815.pantā noteikts, ja saistības priekšmets attiecas vienīgi uz saistītā personīgu darbību, tad saistība jāizpilda viņam pašam.[8]

Maksātnespējīgās fiziskās personas laulātajam piederošajiem nekustamajiem īpašumiem reģistrētas ķīlas atzīmes saistībā ar maksātnespējīgās fiziskās personas parādiem. Trešās personas piekrišana mantas pārdošanai būtu jāsaņem arī no personām, kurām par labu nostiprinātas ķīlas atzīmes.

Secinājumi

Nenoliedzami, ka fiziskās personas maksātnespējas procesā vērtējams iesaistīto pušu interešu līdzsvars, nodrošinot kreditoriem saprātīgu aizsardzību, kā arī nostiprinot labticīga parādnieka iespējas ātri atjaunot maksātspēju.

Tiesnešu viedoklis par to, ka parādnieks zaudē savu rīcībspēju un administratoram ar likumu tiek piešķirts nevis parasta civiltiesiskā pilnvarnieka, bet gan aizgādņa statuss, nav pamatots. Skatot sistēmiski Likuma normas, administrators uzstājas parādnieka vietā un īsteno visas no procesuālajām tiesību normām izrietošās personas tiesības un pienākumus.

Maksātnespējas likuma 137.panta 12.punkts, kas nosaka administratora tiesības pārstāvēt parādnieku ar fiziskās personas maksātnespējas procesu saistītajos jautājumos, nav grozāms. Bet šajā gadījumā jābūt skaidrībai,

kādās lietās administrators ir tiesīgs pārstāvēt parādnieku lietās, kas ir saistītas ar tā mantisko stāvokli, lai būtu ievērots atbilstošs labas ticības princips. To var atrisināt tiesu prakse, piemērojot un interpretējot attiecīgu Likuma normu.

Pastāv neatrisināts jautājums, vai administrators ir tiesīgs piedalīties tiesvedībā par laulāto kopmantas sadali un pārdot parādnieka laulātajam piederošo mantu fiziskās personas maksātspējas procesa ietvaros.

Izmantoto literatūras avotu saraksts

- [1] Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2016. gada 31. marta spriedums lietā Nr. SKC-3/2016
- [2] Maksātspējas likums. Pieņemts 26.07.2010. Publicēts: LV 06.08.2010. Nr.124. Stājas spēkā ar 01.11.2010. Pēdējie grozījumi līdz ar 21.12.2015. Maksātspējas likums. Pieņemts 26.07.2010. Publicēts: LV 06.08.2010. Nr.124. Stājas spēkā ar 01.11.2010. Pēdējie grozījumi līdz ar 21.12.2015.
- [3] Likumprojekta „Grozījumi Maksātspējas likumā” Nr. 367/Lp11 trešais lasījums Saeimas plenārsēdē, sk.: <http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/O/E0F32356F44300C7C2257D6D0032EF57?OpenDocument> [aplūkots 01.11.2016.]
- [4] Latvijas Republikas Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2014.gada 22.maija lēmums Nr.SKA-691, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2015.gada 22.aprīļa sprieduma SPC-08/2015 7.4.punkts
- [5] Latvijas Republikas Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2014.gada 22.maija lēmums lietā Nr. SKA - 691/2014
- [6] Jelgavas tiesas 2016.gada 07.septembra spriedums civillietā Nr.C15227616
- [7] Liepājas tiesas 2013.gada 15.aprīļa spriedumu lietā Nr.C20387012
- [8] Latvijas Republikas Civillikums. Pieņemts 28.01.1937. Publicēts: LV 30.06.1991.Nr.75. Stājas spēkā 01.09.1992. ar pēdējiem grozījumiem līdz 29.10.2015.

References

- [1] The Latvian Republic Supreme Court Department of Civil Cases judgment on Case No. SKC-3/2016 from 31 March 2016
- [2] Insolvency Law. Accepted 26.07.2010. Published LV 06.08.2010. No.124. Came into force 01.11.2010. The latest amendments to the 21.12.2015. Insolvency Law. Accepted 26.07.2010. Published: LV 06.08.2010. Nr.124. Came into force 01.11.2010. The latest amendments to the 21.12.2015.
- [3] The draft law “ Amendments to the Insolvency Law” No. 367/p11 third reading on the Saeima plenary session, accessed at: <http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/O/E0F32356F44300C7C2257D6D0032EF57?OpenDocument> [addressed 01.11.2016.]
- [4] Latvian Republic Supreme Court of Administrative Affairs Department May 22, 2014 decision Nr.SKA-691, Latvian Republic Supreme Court Department of Civil Cases judgment of 22 April 2015, SPC-08/2015 7.4.
- [5] Latvian Republic Supreme Court of Administrative Affairs Department May 22, 2014 decision in Case No. SKA - 691/2014
- [6] Jelgava court judgment of 07 September 2016 in a civil case Nr.C15227616
- [7] Liepaja court judgment of 15 April 2013 in Case Nr.C20387012
- [8] Latvian Republic Civil Law. Passed 28.01.1937. Published: LV 30.06.1991.Nr.75. Came into force: 01.09.1992. as last amended by 29.10.2015.

Summary

Taking into account the existing contradictions between the Insolvency Law (hereinafter - the Law) in the second part of Article 26 to set administrator's obligation to ensure effective and lawful course of the bankruptcy proceedings, and Law's Article 137 paragraph 12 the obligation to represent the debtor with a physical person insolvency proceedings and matters related to the actual situation, the court (judges) do not allow the physical persons insolvency administrators (hereinafter - the Administrator) to take part in matters of divorce and division of joint property, the debt (loss) recovery of the debtor's favor, meanwhile the notaries do not accept Administrator's submissions in matters of heritage cases.

The aim of the article is to determine the minimum necessary amount of administrator powers to ensure the effectiveness of the determined in the Law obligations and insolvency proceedings.

It is undeniable that physical persons insolvency process is assessed based on the balance of all the involved parties interests, providing the reasonable protection to the creditors, strengthening the chances of the trustworthy debtor to restore the solvency as quickly as possible.

We assume that probably it is not necessary to amend Article 137 of the Insolvency Law "Administrator actions of the bankruptcy procedure time" paragraph 12, which provides the administrator the right to represent the debtor with a physical person insolvency related issues. But in this case, the regulatory framework should be filled with a clear guideline: in which cases the Administrator is entitled to, and in what cases is not entitled to represent the debtor, the cases that are related to his financial situation. In turn, in order to answer this question it is to be understood that the debtor's actions focused on deterioration of property (such as the failure to concurring heritage, voluntary abandonment of their shares in the joint property of spouses) corresponds to the principles of good faith.